

Наименование ТВП: Средняя Припять



© Ярошук

Код: BY017

Географические координаты: 52°15' N 27°00' E

Административная принадлежность: Брестская область: Лунинецкий район, Пинский район, Столинский район, Гомельская область: Житковичский район

Площадь: 98676 га

Критерии: A1, B2, B3, A4i, B1i

Национальный природоохранный статус: ландшафтны заказнік рэспубліканскага значэння «Сярэдняя Прыпяць»

Международный природоохранный статус: ТВП міжнароднай значнасці, утворана ў 1998 годзе. Рамсарская тэрыторыя з 2001 г. (крытэрыі 1, 2, 5, 6, 8)

Общее описание:

Сярэдняя Прыпяць – гэта буйнейшы ў Еўропе ўчастак рачной поймы, які захаваўся ў натуральным стане. Заказнік створаны ў сярэдняй плыні галоўнай воднай артэрыі Палесся – ракі Прыпяць (ад вусця Ясельды да вусця Сцвігі). Працягласць участка каля 120 кіламетраў, шырыня вар’іруе ад 4 да 14 кіламетраў.

Плошчы, занятыя натуральнай расліннасцю, складаюць каля 92% тэрыторыі.

Каштоўнасць заказніка заключаецца ў захаванасці некранутых пойменных лясоў і лугоў. Сярод лясоў пераважаюць дубравы і чорнаалешнікі з тыповай для Палесся флорай і фаунай. Заліўныя лугі поймы Прыпяці могуць служыць эталонам натуральных лугоў Палесся. У заказніку прадстаўлены ўсе тыпы лугоў ад вельмі забалочаных да сухіх, блізкіх па структуры да стэпаў. Захаваліся ў пойме і тыповыя нізінныя балоты, біятопы, якія знаходзяцца ў Еўропе пад пагрозай знікнення. Асабліва вялікія балоты сканцэнтраваны ў вусцях прытокаў Прыпяці – рэк Ясельда і Стыр. З іншых біятопаў, якія заслугоўваюць увагі, трэба адзначыць вялікую колькасць прыгажэйшых пойменных азёр і старыц і, безумоўна, рэчышча самой Прыпяці. У даліне гэтай ракі сканцэнтраваны самыя вялікія плошчы натуральных алювіяльных ландшафтаў не толькі на тэрыторыі Беларусі, але і ўсёй Еўропы.

Прыпяць і яе прытокі належаць да раўніннага тыпу рэк і характарызуюцца параўнальна невысокай і распрасцёртай веснавой паводкай, нізкай летняй межанню, якая амаль штогод парушаецца навадненнямі. Працягласць паводак вар’іруе ад 40-45 дзён на малых рэках да 3,5-4 месяцаў на Прыпяці. Сярэдняя вышыня веснавой паводкі над ніжэйшым летнім ўзроўнем складае 3,5-4,5 метры. Пад’ёмы ўзроўняў вады ў перыяд дажджоў, у адрозненне ад веснавых паводак, узнікаюць нерэгулярна і часам перавышаюць іх. У час паводак і навадненняў вада затоплівае пойму разам з населенымі пунктамі, грамадскімі збудаваннямі і камунікацыямі.

Пойменныя землі выкарыстоўваюцца ў асноўным для сенакашэння і выпасу жывёлы (14% тэрыторыі), лясной гаспадаркі, палявання і рыбалоўства. У пойме Прыпяці да цяперашняга часу захаваўся такі традыцыйны від дзейнасці як бортніцтва. Акваторыя ракі выкарыстоўваецца для суднаходства.

Основные биотопы:

Лясы - 35%, хмызнякі - 8%, лугі - 30%, нізінныя балоты - 20%, рэкі і іх узбярэжжа - 4%, сельгасугоддзі - 2%, азёры і іншыя натуральныя вадаёмы - 1%.

Птицы:

За ўвесь перыяд назіранняў у пойме сярэдняй плыні ракі Прыпяць адзначана каля 200 відаў птушак, 52 з якіх занесены ў Чырвоную кнігу Беларусі. На гнездаванні зарэгістравана каля 170 відаў. Пойма ракі Прыпяць мае міжнароднае значэнне для захавання шэрагу відаў, якія знаходзяцца пад глабальнай пагрозай знікнення: вялікага арляца *Aquila clanga*, дубальта *Gallinago media*, вялікага

грыцука *Limosalimos*, вялікага кулёна *Numeniusarquata* белавокага нырка *Aythya nyroca* і вяртлявай чаротаўкі *Acrocephalus paludicola*.

Акрамя гэтага, у пойме Сярэдняй Прыпяці гняздуецца значная частка еўрапейскай папуляцыі чаплі-бугая *Botaurus stellaris* і больш 1% беларускіх папуляцый 27 відаў птушак. Пойма Прыпяці мае міжнароднае значэнне для шэрагу водна-балотных відаў птушак і ў перыяд веснавой міграцыі. Агульная колькасць мігруючых уздоўж Прыпяці гусей складае па папярэдніх падліках каля 50 тысяч асобін, качак-свіцьваў *Anas penelope* – каля 20 тысяч.

Другие группы животных:

Пойма Прыпяці мае вялікае значэнне для падтрымання папуляцый каляводных відаў млекакормячых. Тут знаходзяцца буйнейшыя ў Беларусі рэпрадукцыйныя цэнтры бабра *Castor fiber*, выдры *Lutra lutra*, вадзяной палёўкі *Arvicola terrestris*, ляснога тхара *Mustela putorius*. Забалочаныя лясы і хмызнякі з’яўляюцца для рэгіёна асноўным месцам канцэнтрацыі лася *Alces alces* і дзіка *Sus scrofa*.

Спрыяе гэты ўчастак поймы і для пражывання шматлікіх (19 відаў) земнаводных і паўзуноў. Сярод іх адзначаны і рэдкія для Беларусі: балотная чарапаха *Emys orbicularis*, чаротная рапуха *Bufo calamita*, звычайная квакша *Hyla arborea*.

Прыпяць з’яўляецца адной з асноўных рыбапрамысловых рэк Беларусі. У ёй і ў пойменных вадаёмах сустракаецца 45 відаў рыб. На тэрыторыі заказніка ў 1974 годзе ўпершыню ў Беларусі быў знойдзены ёрш Балона *Gymnocephalus baloni*, від, які дагэтуль лічыўся дунайскім эндемікам. Рака Прыпяць іграе важную ролю для захавання запасаў сома *Silurus glanis*.

Состояние редких видов птиц:

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000-2011)	Критерий ТВП
Гуменник <i>Anser fabalis</i>	мг	~10000 ос	2005-2011	Э		A4i
Гусь белолобый <i>Anser albifrons</i>	мг	~40000 ос	2005-2011	Э		A4i

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000- 2011)	Критерий ТВП
Пискулька <i>Anser erythropus</i>	МГ	+	2000-2011	П		
Гусь серый <i>Anser anser</i>	ГН	+	2005-2011	П		
Связь <i>Anas penelope</i>	МГ	~20000 ос	2005-2011	Э		A4i
Кряква <i>Anas platyrhynchos</i>	МГ	> 22500 ос	2005-2011	Э		B1i
Шилохвость <i>Anas acuta</i>	ГН	20-30 п	2005-2011	Э		
Шилохвость <i>Anas acuta</i>	МГ	> 600 ос	2005-2011	Э		B1i
Чирок- трескунок <i>Anas querquedula</i>	ГН	>250 п	2005-2011	Э		B2
Широконоска <i>Anas clypeata</i>	МГ	> 5000 ос	2005-2011	Э		A4i
Чернеть красноголовая <i>Aythya ferina</i>	ГН	100-1500 п	2005-2011	Э		B3
Чернеть красноголовая <i>Aythya ferina</i>	МГ	> 13500 ос	2005-2011	Э		A4i
Чернеть белоглазая <i>Aythya nyroca</i>	ГН	+	2005-2011	П		

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000- 2011)	Критерий ТВП
Гоголь обыкновенный <i>Visephala clangula</i>	ГН	+	2005-2011	П		
Гоголь обыкновенный <i>Visephala clangula</i>	МГ	> 4200 ос	2005-2011	П		A4i
Луток <i>Mergus albellus</i>	МГ	+	2005-2011	П		
Крохаль длинноносый <i>Mergus serrator</i>	МГ	+	2005-2011	П		
Крохаль большой <i>Mergus merganser</i>	МГ	+	2005-2011	П		
Выпь большая <i>Botaurus stellaris</i>	ГН	150-315 с	2005-2011	Э	↔	B2
Выпь малая <i>Ixobrychus minutus</i>	ГН	400-700 с	2005-2011	Э	↔	
Кваква <i>Nycticorax nycticorax</i>	ГН	10-50 п	2005-2011	Э		
Цапля большая белая <i>Casmerodius albus</i>	ГН	100-150 п	2005-2011	Э	↔	

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000- 2011)	Критерий ТВП
Цапля большая белая <i>Casmerodius albus</i>	МГ	500-1000 ос	2005-2011	Э		A4i
Черный аист <i>Ciconia nigra</i>	ГН	50-70 п	2005	Э		B2
Аист белый <i>Ciconia ciconia</i>	ГН	200-250 п	2005-2011	Э		B2
Коршун черный <i>Milvus migrans</i>	ГН	3-4 п	2008	Э		
Коршун красный <i>Milvus milvus</i>	ГН	1 ос	2000	П		
Орлан- белохвост <i>Haliaeetus albicilla</i>	ГН	5-10 п	2005-2011	Э	↔	B2
Змееяд <i>Circaetus gallicus</i>	ГН	6-9 п	2008	Э		B2
Лунь полевой <i>Circus cyaneus</i>	ГН	+	2005-2011	П		
Малый подорлик <i>Aquila pomarina</i>	ГН	22-30 п	2008	Э		
Подорлик большой <i>Aquila clanga</i>	ГН	12 п	2010	Т	↔	A1
Скопа <i>Pandion haliaetus</i>	МГ	+	2005-2011	П		

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000- 2011)	Критерий ТВП
Пустельга обыкновенная <i>Falco tinnunculus</i>	гн	1-5 п	2008	Э		
Кобчик <i>Falco vespertinus</i>	мг	+	2000-2011	П		
Чеглок <i>Falco subbuteo</i>	гн	5-10 п	2008	Э		
Балобан <i>Falco cherrug</i>	зал	> 3 ос	2008	П		
Погоныш <i>Porzana porzana</i>	гн	> 700 с	2005-2011	П		В3
Погоныш малый <i>Porzana parva</i>	гн	> 300 с	2005	П		В3
Коростель <i>Crex crex</i>	гн	500-1800 с	2010-2011	Э		В2
Журавль серый <i>Grus grus</i>	гн	36-40 п	2008	Э		
Кулик-сорока <i>Haematopus ostralegus</i>	гн	50-80 п	2005	Э		
Галстучник <i>Charadrius hiaticula</i>	гн	180-220	2005	Э		
Турухтан <i>Philomachus pugnax</i>	гн	100-250 п	2005	Э		
Турухтан <i>Philomachus pugnax</i>	мг	~50000- 100000 ос	2005	Э		A4i

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000- 2011)	Критерий ТВП
Дупель <i>Gallinago media</i>	ГН	115-160 с	2010	Э	↓	A1
Веретенник большой <i>Limosa limosa</i>	ГН	200-500 п	2005	Э		A1
Веретенник большой <i>Limosa limosa</i>	МГ	5000-10000 ос	2005	Э		A4i
Кроншнеп средний <i>Numenius phaeopus</i>	МГ	+	2005	П		
Кроншнеп большой <i>Numenius arquata</i>	ГН	10-15 п	2005	Э		
Щеголь <i>Tringa erythropus</i>	МГ	> 720 ос	2005	П		A4i
Травник <i>Tringa totanus</i>	ГН	1500-2000 п	2005	Э		
Травник <i>Tringa totanus</i>	МГ	> 3000 ос	2005	Э		A4i
Улит большой <i>Tringa nebularia</i>	МГ	+	2005-2011	П		
Поручейник <i>Tringa stagnatilis</i>	ГН	1-20 п	2005	Э		
Мородунка <i>Xenus cinereus</i>	ГН	100-150 п	2005	Э		

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000-2011)	Критерий ТВП
Чайка малая <i>Hydrocoloeus minutus</i>	ГН	+	2005-2011	П		
Чайка сизая <i>Larus canus</i>	ГН	+	2005-2011	П		
Крачка малая <i>Sternula albifrons</i>	ГН	100-150 п	2005-2011	Э	↔	B2
Крачка малая <i>Sternula albifrons</i>	МГ	> 900 ос	2005-2011	П		A4i
Крачка белощекая <i>Chlidonias hybrida</i>	ГН	0-400 п	2005	Э		
Крачка белокрылая <i>Chlidonias leucopterus</i>	ГН	1000-5000 п	2005-2011	Э		
Крачка белокрылая <i>Chlidonias leucopterus</i>	МГ	10000-15000 ос	2005-2011	Э		A4i
Крачка черная <i>Chlidonias niger</i>	ГН	500-1000 п	2005-2011	Э		B2
Крачка черная <i>Chlidonias niger</i>	МГ	5000-10000 ос	2005-2011	Э		A4i
Филин <i>Bubo bubo</i>	ГН	20-30 п	2008	Э	↔	B2
Сыч воробьиный <i>Glaucidium passerinum</i>	ГН	+	2005	П		

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000- 2011)	Критерий ТВП
Сыч домовый <i>Athene noctua</i>	гн	+	2005	П		
Сова болотная <i>Asio flammeus</i>	гн	10-30 п	2005	Э		
Обыкновенный зимородок <i>Alcedo atthis</i>	гн	20-30 п	2008	Э		
Сизоворонка <i>Coracias garrulus</i>	гн	2-5 п	2005-2011	Э		
Удод <i>Upupa epops</i>	гн	> 140 п	2005-2011	П		В3
Вертишейка <i>Jynx torquilla</i>	гн	> 300 п	2005-2011	П		В3
Дятел седой <i>Picus canus</i>	гн	> 100 п	2005	П		В3
Дятел зеленый <i>Picus viridis</i>	гн	20-30 п	2008	П		
Дятел средний <i>Dendrocopos medius</i>	гн	> 50 п	2005-2011	Э		В2
Дятел белоспинный <i>Dendrocopos leucotos</i>	гн	50-100 п	2008	П		
Дятел трехпалый <i>Picoides tridactylus</i>	гн	+	2005	П		

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000- 2011)	Критерий ТВП
Ласточка береговая <i>Riparia riparia</i>	ГН	20000- 30000 п	2005	Э	↔	В3
Конек полевой <i>Anthus campestris</i>	ГН	+	2005-2011	П		
Конек луговой <i>Anthus pratensis</i>	ГН	> 1800 п	2005-2011	П	↔	В3
Сверчок обыкновенный <i>Locustella naevia</i>	ГН	> 120 п	2005-2011	П	↔	В3
Сверчок речной <i>Locustella fluviatilis</i>	ГН	> 1000 п	2005-2011	П	↔	В3
Сверчок соловьиный <i>Locustella luscinoides</i>	ГН	> 300 п	2005	П	↔	В3
Камышовка вертлявая <i>Acrocephalus paludicola</i>	ГН	34 с	2010	Т	↓	А1
Камышовка- барсучок <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	ГН	> 6000 п	2005-2011	П	↔	В3
Камышовка болотная <i>Acrocephalus palustris</i>	ГН	> 800 п	2005-2011	П	↔	В3

Виды	Статус	Количество	Год/период оценки	Точность оценки	Тренды (2000-2011)	Критерий ТВП
Лазоревка белая <i>Cyanistes cyanus</i>	гн	100-200 п	2008	Э	↔	

Другие редкие и находящиеся под угрозой исчезновения виды:

Звяры: еўрапейская рысь *Lynx lynx*, барсук *Meles meles*, арэшнікавая соня *Mustelinae uscardinus avellanarius*, соня-палчок *Myoxus glis*.

Амфібіі: камышовая жаба *Bufo calamita*, гребенчатый тритон *Triturus cristatus*.

Рэптыліі: болотная чарапаха *Emis orbicularis*.

Рыбы: падуст *Chondrostoma toxostoma*, сцерлядзь *Acipenser ruthenus*, вусач *Barbus barbus*, рыбец *Vimba vimba*.

Насякомыя: рашэцісты жужаль *Carabus cancellatus*, жужаль менетрыэ *Carabus menetriesi*, фіялетавае жужаль *Carabus violaceus*, залацістая мчатая жужаль *Carabus clathratus*, бронзавы красацел *Calosoma inquisitor*, красацел-даследчык *Calosoma investigator*, жук-алень *Lucanus cervus*, мнемазіна *Parnassius mnemosine*, мядзедзіца-гаспадыня - *Pericalia matronula*, шашачніца брытамарта *Mellicta britomartis*, прыгожы пядзенік *Charias pilates formosaria*, пурпурная стужачніца *Catocala sponsa*, чарнаватая блакітніца *Maculinea ausithous*, стэпавая плямістая блакітніца *Maculinea teleius*, мохавы чмель *Bombus muscorum*, мурашка-амазонка *Polyergus rufescens*.

Расліны: сальвінія пływучая *Salvinia natans*, гарлачык белы *Nymphaea alba*, луннік ажываючы *Lunaria rediviva*, зубніца клубняносная *Dentaria bulbifera*, пярэсна еўрапейская *Trollius europaeus*, сон лугавы *Pulsatilla pratensis*, касач сібірскі *Iris sibirica*, вадзяны арэх пływучы *Trapa natans*, дуднік балотны *Angelica palustris*, ліндэрнія ляжачая *Lindernia procumbens*, малачай махнаты *Euphorbia villosa*, шпажнік чарапіцавы *Gladiolus imbricatus*, лікападыела заліўная *Lycopodium inundatum*, расіца прамежкавая *Drosera intermedia*, дзікая пятрушка аленева *Peucedanum cervaria*, фіялка багнавая *Viola uliginosa*, шалфей лугавы *Salvia pratensis*, сліва калючая *Prunus spinosa*, аднацветка аднакветкавая *Moneses uniflora*, астра стэпавая *Aster amellus*, касач бязлісты *Iris aphylla*, ятрышнік клапааносны *Orchis coriophora*, чараўнік зеленакветкавы *Platanthera chlorantha*.

Угрозы:

- Парушэнні гідралагічнага рэжыму.
- Большасць праблем заказніка «Сярэдняя Прыпяць» вызвана асушэннем значнай часткі балот на тэрыторыі водазбору Прыпяці і звужэннем поймы ў выніку яе абвалавання для папярэджання навадненняў. Звужэнне поймы і павышэнне ўзроўню вады прывялі да знікнення шэрагу каштоўных біятопаў, падтопліванню лясоў, скарачэнню месцаў, прыдатных для нерасту рыб, змене відавочнага складу флоры і фауны.
- Вясновае выпальванне расліннасці ў пойме, асабліва ў гады, калі адсутнічаюць паводкі, аказвае крайне негатыўны ўплыў на жывёл і расліны.
- Высечка лясоў без уліку іх значнасці для захавання біялагічнай разнастайнасці.
- У выніку перавыпасу жывёлы на многіх участках поймы адбываецца парушэнне структуры натуральных раслінных супольнасцей. Гэта выражаецца ў змяненні складу расліннасці лугоў, знішчэнні падросту ў лясах.
- Змяненне гаспадарчай дзейнасці. У апошнія дзесяцігоддзі адбылося істотнае скарачэнне сенакосных плошчаў у пойме. Гэта выклікала хуткае зарастанне балот і адкрытых заліўных лугоў лазняком.
- Забруджванне вады. Асноўнымі крыніцамі забруджвання ў басейне Прыпяці з'яўляюцца прадпрыемствы цеплаэнергетыкі, дрэваапрацоўчай, цэлюлоза-папяровай, лёгкай і харчовай прамысловасці, сельскагаспадарчай вытворчасць (земляробства, жывёлагадоўля) і камунальная гаспадарка. Тэндэнцыя пагаршэння якасці вады наглядаецца практычна па ўсіх паказчыках.
- інтэнсіўнае развіццё паляўнічага турызму, асабліва замежнага. Адсутнасць

зон пакою. Браканьерства.

Рекомендації по захаванню:

- укараненне экалагічна арыентаваных метадаў рубак;
- строгае захаванне рэжыму заказніка, які забараняе правядзенне асушальнай меліярацыі;
- рэканструкцыя існуючых гідрамеліярацыйных аб'ектаў з ужываннем экалагічна арыентаваных метадаў гідратэхнічнай меліярацыі;
- вывад асобных участкаў раней асушаных земляў з сельскагаспадарчага выкарыстання і іх паўторнае забалочванне;
- выкарыстанне экалагічна бяспечных метадаў унясення арганічных і мінеральных угнаенняў;
- абвалаванне жывёлагадоўчых комплексаў, своечасовая і бяспечная ўтылізацыя адыходаў;
- заахвочванне традыцыйных метадаў гаспадаркі на сенажацях і пашах, напрыклад, пасродкам субсідый;
- захаванне дзейных патрабаванняў забароны правядзення палаў сухой расліннасці;
- правядзенне навукова абгрунтаваных лакальных строга рэгуляваных палаў у зімовы перыяд;
- забарона ўзворвання натуральных лугоў;
- рэгуляванне пасьбы быдла ў мэтах прадухілення дэградацыі лугоў;
- забарона прац па спрамленню рэчышча ракі Прыпяць і яе прытокаў;
- укараненне экалагічна арыентаваных метадаў гідратэхнічнага будаўніцтва;
- удасканаленне кантролю за горадабудаўнічымі праектамі; выбар пляцовак для будаўніцтва ў месцах нізкай рызыкі для біяразнастайнасці;
- узмацненне кантролю за браканьерствам, павелічэнне штрафаў;
- рэгуляванне развіцця паляўнічага турызму.

Істочнікі інфармацыі:

Асабістыя паведамленні: Дамброўскі В.Ч., Дзьмітрынок М.Г, Карліонава Н.В., Левы С.В., Пінчук П.В., Самусенка І.Э.

Дмитренко М.Г. Оценка численности и популяционная динамика большой выпи (*Botaurus stellaris*) и малой выпи (*Ixobrychus minutus*) в пойме р. Припять (Беларусь)
// Збереження та відтворення біоразноманіття пріродно-заповідних територій:

матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвеч. 10-річчю Рівненського природного заповідника, Сарни, 11-14 черв. 2009 р. / Рівненський природний заповідник; редкол.: М.Д. Будз [та ін.]. – Рівне, 2009. – С. 405-409.

Отчет по НИРпо теме “Выполнение первой стадии подготовки Планов управления заказниками «Средняя Припять» и «Простырь»”, 2005 г.

Отчет по НИР по теме«Проведение учётов индикаторных видов животных в заказниках «Споровский», «Званец», «Средняя Припять» и «Простырь». Науч. Руководитель Карлионова Н.В., Минск., 2010. – 56 с.

Скарбы прыроды Беларусі. – Мн.: Беларусь, 2005. – 215 с. (Інфармацыю падрыхтавалі: Дамброўскі В.Ч., Зуёнак С.В., Казулін А.В., Куніцкі Д.Ф., Мангін Э.А., Мароз М.Д., Нікіфараў М.Я., Пінчук П.В., Самусенка І.Э., Скуратовіч А.Н., Сцепановіч Я.М., Ямінскі Б.В.)

Census of the Black Stork (*Ciconia nigra*) in the Southern Belarus: new data. Abstracts of V. International Conference on the Black Stork (*Ciconia nigra*). Cormoran Complex, Uzlina, Romania, 4 - 6 April 2008. DombrovskiV.C., MindlinG.A., DzmitranokM.G.

Составители : Левы С.В.

** Использование размещенной здесь неопубликованной информации для научных публикаций без письменного соглашения ее авторов запрещено. В случае использования части контента или страницы целиком на других интернет-ресурсах, обязательна ссылка на авторов и сайт iba.ptushki.org*